

VIZIONE

31 / 2018

International magazine for social sciences "VIZIONE" Skopje
Revistë ndërkombëtare për shkencat shoqërore "VIZIONE" Shkup
Меѓународно списание за општествени науки, "VIZIONE" Скопје
www.visionmagazine.org

FIND US AT:

First Published in August 2004
National and university library "St. Clement of Ohrid" - Skopje
ISSN: 1409-8962- printed form
ISSN 1857- 9221- electronic form

Open Access Journals, EBSCO (2014), Proquest & CiteFactor
Revista Vizione është regjistruar në Agjencionin për informacione në Republikën e
Maqedonisë, Nr. 02 – 482/ 2; Shkup 29 korrik 2004
Visions Magazine is registered at the Agency for information in the Republic of
Macedonia, no. 02-482 / 2; Skopje, July 29, 2004

Botues: Shoqata e Intelektualëve “Klubi Demokratik” – Shkup
Publisher: The Association of Intellectuals “Democratic Club” – Skopje

Këshilli botues / Editorial Board:

Prof. Dr.Nazmi Maliqi (Maqedoni),
Prof. Dr.John Fisher (Kanada)
Prof. Dr.Jorde Jakimovski (Maqedoni)
Prof. Dr.Vesel Latifi (Kosovë)
Prof. Dr.Milazim Krasniqi (Kosovë),
Prof. Dr.Temelko Ristevski (Maqedoni)
Prof. Dr.Irena Lama (Shqipëri)
Prof. Dr.Vlado Popovski (Maqedoni)
Prof. Dr.Bajram Pollozhani (Maqedoni),
Prof. Dr.Antoneta Vassileva (Bulgaria)
Prof. Dr.Agron Beka (Kosovë)
Prof. Dr. Nano Ruzhin (Maqedoni)
Prof. Dr.Semaus Taggart (Northern Ireland)
Prof. Dr.Yunus Emre Tansü (Türkiye)
Prof. Dr.Sejdefa Djafche (Maqedoni)

Kryeredaktor dhe redaktor përgjegjës

Editor-in-chief Prof. Dr.Nazmi Maliqi (Maqedoni)

Redaksia: Editorial staff:

Prof. Dr.John Fisher (Kanada)
Prof. Dr.Mesud Idriz (Bosnja dhe Hercegovina)
Prof. Dr.Igor Kambovski (Maqedoni)
Prof. Dr.Aynur Uraler (Türkiye)
Prof. Dr.Afrim Osmani (Maqedoni)
Prof. Dr.Juliana Zaharia (Shqipëri)
Prof. Dr.Marija Ignjatovic, (Serbi)
Doc. Dr.Drita N. Maliqi (Maqedoni)
Prof. Dr. Semaus Taggart (Northern Ireland)
Prof. Dr.Irina Chudoska - Blazhevska (Maqedoni)
Prof. Dr. Drita Fazlija Mahmudi (Maqedoni)
Prof. Dr.Fadil Maloku (Kosovë)
Prof. Dr. Olga Gurkova (Maqedoni)
Prof. Dr.Rabije Murati (Maqedoni)

Computer arrangement: Mr.sc. Faton Maliqi

Shtyp / Printing house: Grafotex

VIZIONE VISIONS

*Revistë studimore - shkëncore me përmbajtje:
Studios and scientific magazine with*

- *Education culture science*
- *Sociologic content,*
- *Integrime evropatlantike*
- *Euroatlantic integration,*
- *Ekonomike dhe – Economic*
- *Political and juridical content*

Nr. 31 / 2018

Shkup – Skopje, December 2018

www.visionismagazine.org

Përmbajtja / Content

Arsim kulturë shkencë
Education culture science

Dr. Markeliana ANASTASI

The figure of belluca, in the train whistled of pirandello, and the figure of gregor in the metamorphosis of kafka, comparisons and reflections 11

Artan FIDA

The main methods of postgraduate training for foreign language teachers in Albania from 1945 to 1991 from a historical point of view 21

Kultura gjuhësore e komunikimit
Culture and language communication

Prof.Dr. Aleksandra SRBINOVSKA DONCHEVSKI

Prof.Dr. Tatjana ASHTALKOSKA BALOSKA

Characteristics of good speech 37

Flavia XHAFERRI, Kiara TUSHA, Meglijana LLESHI

The preliminary translation of pier paolo pasolini's poem

“ I hate you dear students !” 47

Hulumtime juridike – politike
Juridical political research

Xhemile SALIU, PHD cand. Children’s rights in the era of globalization and statistical reports on their situation in Republic of Macedonia	61
Prof. Dr. Sejdefa DJAFCHE Elena TODOROVA, PhD, Associate Professor International legal assistance in tax matters in the national legislation of Republic of Macedonia	75
Mr. Sc. Adelina RAKAJ , PHD cand. The protection of the rights of the defendant by the constitutional court- the kosovo case study	85
Prof. Dr Temelko RISTESKI Doc. Dr Zineta ASANI & Mr.sc Ekrem HALIMOVSKI Administrative procedure in the lustration process in the Republic of Macedonia	99
Prof. Dr. Prof. Ivica JOSIFOVIC Prof. Dr. Prof. Igor KAMBOVSKI Extradition of european union nationals to third states: analyzing the petruhhin case	117
Prof. Dr. Borka TUSHEVSKA Prof.Dr. Darko SPASEVSKI Freight forwarders documents in Macedonian court practice	131
Doc. Dr. Dimitar APASIEV Prof. Dr. Igor KAMBOVSKI & Doc. Dr. Marija AMPOVSKA The role and significance of the state attorney's office in the justice system of the Republic of Macedonia	145

Associate Professor Ivica JOSIFOVIC, PhD*

Associate Professor Igor KAMBOVSKI, PhD*

EXTRADITION OF EUROPEAN UNION NATIONALS TO THIRD STATES: ANALYZING THE PETRUHHIN CASE

Abstract : In the case of Petruhhin, the Court of Justice of the European Union brought its first judgment regarding extradition of EU citizen by an EU member-state in a third state. The paper aims to briefly present the EU's extradition system and latter to address the judgment in Petruhhin case, an EU

citizen (Estonia) who was subject to an extradition request to a third state (Russia) submitted to another EU member-state (Latvia). In addition to the judgment, the paper also explains the Advocate General opinion which in some parts is contrary to the very judgment. At the end, a brief overview of the impact of the EU law and respect of fundamental rights is given, especially the right of non-discrimination based on nationality. In the conclusion, possible guidance is given on how the CJEU could refer to this judgment in future when deciding on comparable situations.

Key words: extradition, Petruhhin, Court of Justice, discrimination

Екстрадиција во рамки на ЕУ

Екстрадицијата, како дел од кривичното право, традиционално е во исклучива надлежност на државите-членки, кои натамошно може да склучуваат билатерални спогодби со трети држави и меѓу себе.

Во изминативе години, значително се зголеми бројот на постапки за претходно одлучување во поглед на мерките на кривичното право на ЕУ. Не е заизненадување и може да се објасни со фактот дека надлежностите на Судот на правдата на Европската унија (СПЕУ) од ноември 2014 година да одлучува

* Faculty of Law, University of Goce Delcev – Stip / ivica.josifovik@ugd.edu.mk

* Faculty of Law, University of Goce Delcev – Stip/igor.kambovski@ugd.edu.mk

во постапка по претходно одлучување во областа на кривичното право во рамки на ЕУ не е повеќе во надлежност на претходно прифаќање од страна на државите-членки. Во принцип, сите национални судови сега се слободни да се обрата до СПЕУ и да добијат појаснување за значењето и валидноста на мерките на кривичното право на ниво на ЕУ.

Повеќето од упатувањата до СПЕУ од страна на националните судови се однесува на Рамковната одлука за Европскиот налог за апсење (РОЕНА), 180 која го замени класичниот систем на екстрадиција со поедноставена постапка насочена кон забрзување на предавањето на обвинетото или осудено лице од една во друга држава, според принципот на заемно признавање. Основата на РОЕНА е едноставна: Европскиот налог за апсење (ЕНА) издаден од една држава-членка мора да се изврши во друга држава-членка, освен доколку РОЕНА бара или дозволува неизвршување.

ЕНА вовеле големи очекувања кон принципот на екстрадиција, како што државите-членки на ЕУ не можат натамошно да ја одбијат екстрадицијата на своите државјани, кои сториле сериозен криминал во друга држава-членка, потпирајќи се единствено на фактот дека тие се нивни државјани. Логично, ова само се применува на екстрадиции во рамки на ЕУ, а не и во договорите кои ЕУ ги има склучено со трети држави.

Од нејзиното усвојување, РОЕНА е контроверзна, како што извршувањето на ЕНА според принципот на заемно признавање може да биде во конфликт со фундаменталните права на засегнатото лице. Се претпоставува дека националните власти на друга држава-членка се повинуваат на правото на правично судење и другите фундаментални права. Како и да е, во пракса оваа претпоставка не е секогаш точна.

Требаше брзо да се покрене прашањето за тоа дали оваа практика не го прекршува принципот на не-дискриминација наведен во член 18 од ДФЕУ. Всушност, принципот на не-дискриминација е повеќе од само договорна одредба и претставува фундаментален принцип на правото на ЕУ, прифатен уште пред воспоставувањето на европското државјанство во 1992 година. Фактот што со Договорот од Лисабон одредбата е поместена од членот 12 на ДЕУ во членот 18 на ДФЕУ (во делот на државјанство) не го намалува нејзиното значење.¹⁸¹

Според воспоставената пракса на СПЕУ, фактот дека одредени прашања не потпаѓаат под опсегот на правото на ЕУ – како што се

180 Council Framework Decision 2002/584/JHA on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States, OJ L 190/1, 13 June 2002, as amended by Council Framework Decision 2009/299/JHA amending Framework Decisions 2002/584/JHA, 2005/214/JHA, 2006/783/JHA, 2008/909/JHA and 2008/947/JHA, thereby enhancing the procedural rights of persons and fostering the application of the principle of mutual recognition to decisions rendered in the absence of the person concerned at the trial, OJ L 81/24, 26 February 2009.

181 Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union OJ C 326/13, 26 October 2012.

екстрадициите во отсуство на ЕУ договор – не значи дека, во ситуации покриени со правото на ЕУ, националните правила не треба да го почитуваат принципот на не-дискриминација. СПЕУ го смета ова како природна последица на примарноста на правото на ЕУ.

ЕУ секогаш покрива екстрадиции на граѓани од други држави-членки на ЕУ, откако засегнатото лице го користело правото на слободно движење согласно член 21 од ДФЕУ. Но, во последниве неколку години, неколку случаи го привлекоа вниманието на ова прашање и полека долго поставуваните прашања започнаа да бидат одговарани.

Дискриминација во ЕУ на основ на националност

Забраната за дискриминација на основ на националност има значајно место во правото на ЕУ. Со цел гарантирање на ефективното функционирање на внатрешниот пазар, клучно е надминување на привилегираниот третман на домашните државјани на државите-членки. Како принцип, тоа е дел од сите фундаментални слободи за отстранување на нееднаквостите во ЕУ, особено во контекст на слободното движење на лицата. Понатаму, членот 18 од ДФЕУ го конкретизира овој генерален принцип.

Со забранување на „секаква дискриминација на основ на националност“, членот 18 бара од државите-членки да ги стават граѓаните на ЕУ, во ситуација предвидена со правото на ЕУ, на еднаква основа со нивните државјани. Како и да е, СПЕУ веќе нагласил дека има некои ограничувања кон овој принцип. Прекршувањето на принципот на не-дискриминација може да се состои од примената на различни правила во слични ситуации или на примена на истите правила на различни ситуации. На пример, СПЕУ не дозволува автоматски проширување на еднаквиот третман на европските граѓани кои немаат право на престој во друга држава-членка, бидејќи граѓаните кои престојуваат во домашната држава и кои не престојуваат, всушност нема да бидат во споредлива ситуација.¹⁸²

Дискриминацијата на основ на националност може да биде заснована директно или индиректно. Принципот забранува не само очигледна дискриминација на основ на националност, туку ги покрива и сите форми на дискриминација кои, со примена на други критериуми, води кон истиот резултат. Според текстот, членот 18 од ДФЕУ се применува ако се исполнат три кумулативни услови: не се применува посебен принцип за не-дискриминација; опсегот на примена на ДЕУ и ДФЕУ е отворен; и постои директна или индиректна заснована на националност.

Членот 18 од ДФЕУ се применува само „без да биде во спротивност со каква било посебна одредба“, конкретизирајќи го принципот на спецификација. Со други зборови, одредбата е применлива само ако нема

¹⁸² Court of Justice, Judgment of the Court, Case C- 391/97, Frans Gschwind v Finanzamt Aachen-Außenstadt, 14 September 1999.

друга, посебифична правна одредба на ЕУ која експлицитно го обезбедува правото на не-дискриминација за индивидуите кои се повикуваат на договорната одредба. Всушност, и покрај членот 18 од ДФЕУ, постојат специфични принципи на не-дискриминација кои забрануваат дискриминација заснована на националност, на пример член 45, став 2 од ДФЕУ (слободно движење на работници), член 49, став 2 од ДФЕУ (слобода на основање), член 57, став 3 од ДФЕУ (слобода за обезбедување услуги). Овие одредби се применуваат како *lex specialis*.¹⁸³

Понатаму, овие принципи мора да се разликуваат од одредбите кои забрануваат дискриминација на основ на други основи, како пол, раса, етничко потекло, религија, политички став, неспособност или сексуална ориентација. Опсегот на членот 18 се однесува само на дискриминација заснована на националност, додека другите видови на дискриминација спомнати погоре се забранети преку други легислативни инструменти, особено преку директиви. Исто така, случајот во прашање мора да потпадне под опсегот на применливост на договорите (материјален опсег на примена). Според тоа, најочигледните случаи се области на правото кои потпаѓаат под опсегот на договорите, односно Правото на ЕУ.

Сопред СПЕУ, правото на ЕУ исто така може да се применува на области кои потпаѓаат под ексклузивните надлежности на државите-членки. Конкретно, може да се применува и на ситуации кои вклучуваат уживање на фундаменталните слободи гарантирани со Договорите, особено правото на слободно движење и престој во рамки на територијата на држава-членка, како што е потврдено со членот 21 од ДФЕУ. Во неколку одлуки, СПЕУ го нагласи принципот според кој граѓаните на Унијата кои законски живеат и престојуваат во друга држава-членка може да се потпрат на членот 18 од ДФЕУ. Во таа насока, за СПЕУ членот 18 од ДФЕУ дополнително предвидува апсолутна забрана на дискриминација на другите државјани на Унијата: „до државјаните на Унијата во сите држави-членки ќе им се додели еднаков третман како државјаните на оние држави-членки кои се наоѓаат во иста ситуација“.¹⁸⁴

Членот 18, став 1 од ДФЕУ се применува на државјани на Унијата во согласност со членот 20, став 1 од ДФЕУ, што значи секое лице кое има државјанство на држава-членка (личен опсег на примена). Уште повеќе, примената на член 18 од ДФЕУ бара и прекуграничен аспект. Ова е поради околноста, во принцип, дека дури и ако нема повикување за примена на правото на ЕУ во рамки на внатрешните граници, СПЕУ екстензивно ги интерпретира одредбите за слобода на движење. Оттаму, поседувањето на државјанство на друга држава-членка во некои случаи се сметало за доволна

183 Barnard C., *The Substantive Law of the EU, The Four Freedoms*, Oxford, 2010, p. 17.

184 Court of Justice, Judgment of the Court, Case C- 544/07, *Uwe Rüffler v Dyrektor Izby Skarbowej we Wrocławiu Ośrodek Zamiejscowy w Wałbrzychu*, 23 April 2009.

врска кон слободата на движење, преку концептот на „уживање на правото на слобода на движење“.185

Забраната на секаква дискриминација на основ на националност утврдена според членот 18 од ДФЕУ се однесува како на директна, така и на индиректна, дискриминација. Директната дискриминација се случува кога законодавството на држава-членка обезбедува различен третман меѓу своите државјани и државјани од други држави-членки, исклучиво на основ на националност. На пример, кога на државјанин на друга држава-членка е побарано да исполни дополнителен услов со цел да пристапи кон социјални користи, додека од државјаните тоа не се бара. Индиректната дискриминација најчесто е помалку очигледна и се случува кога постои неразбирлива одредба, очигледно неутрална, кој се применува еднакво за сите, но има нефер ефект кон луѓе кои делат посебна особина. Типичен пример за индиректна дискриминација е поврзана со престојот. Не е директно заснована на националност, барем во теоријата, но државјаните на засеганата држава-членка полесно ќе го исполнат овој услов, отколку државјаните на друга држава-членка.

Според воспоставената пракса, дискриминацијата, вклучително и директната, може да биде оправдана под одредени околности. Во зависност од видот на дискриминација, барањата за оправданост може да се разликуваат. Во некои претходни одлуки, СПЕУ одлучил дека принципот на недискриминација бара слични ситуации да не се третираат различно освен доколку таквата различност е објективно оправдана.186 Понатаму, овие различности мора да бидат ограничени на минимум. Оттука, принципот на недискриминација е посебно обликување на општиот принцип на еднаквост, во кој сличните ситуации може да не бидат третирани различно и различните ситуации може да не бидат исто третирани, доколку таквиот третман е заснован на објективни размислувања независно од државјанството на засегнатите лица и е пропорционално на целта која легитимно треба да се постигне. Директната дискриминација може да се оправда само во ситуации предвидени со правните одредби, додека индиректната може да се оправда преку упатување на правна цел, идентификувана во праксата на Судот. Понатаму, средствата за постигнување на таквата цел треба да бидат соодветни и потребни.

ЕНА и екстрадиција во трети држави (Случајот Петрухин)

ЕНА системот е активен само на основ на судска соработка меѓу државите-членки. Предавањето на обвинето или осудено лице од државите-

185 Court of Justice, Judgment of the Court, Case C-148/02, Carlos Garcia Avello v Belgian State, 2 October 2003.

186 Court of Justice, Judgment of the Court, Case C-323/95, David Charles Hayes and Jeannette Karen Hayes v Kronenberger GmbH, 20 March 1997.

членки на ЕУ до трети држави и натаму се води според националните правила и меѓународните спогодби за екстрадиција. Сепак, пресудата во случајот Петрухин демонстрира како РОЕНА има значајна улога во ситуации каде држава-членка е запрашања да екстрадира граѓанин на ЕУ во трета држава.

Во пресудата по случајот Петрухин, донесена на 6 септември 2016 година,¹⁸⁷ Големиот совет на СПЕУ разгледувал дали, за целите за примена на спогодба за екстрадиција склучена меѓу држава-членка и трета држава, државјаните на друга држава-членка мора да имаат корист, во светло на принципот на не-дискриминација заснована на националност и слободата на движење и престој на граѓани на Унијата, од правилото на државата на престој која забранува екстрадиција на сопствени државјани. Случајот се однесува на барање за екстрадиција на Естонски државјанин издадено од Руските власти и доставено до властите во Латвија поради кривично дело трговија со дрога.

Петрухин е Естонски државјанин кој е обвинет од страна на Руската федерација за обид за високо-организирана трговија со дрога. Руското право строго го казнува ваквиот вид на кривично дело со затворска казна меѓу 8 и 20 години. Со одлука од 9 февруари 2009 година, Руските власти иницираат кривична постапка против Петрухин. Една година подоцна, на 22 јули 2010 година, обвинетиот е предмет на приоритет од црвено известување на веб-страната на Интерпол.

На 30 септември 2014 година, Петрухин е уапсен во Латвија и привремено задржан во притвор. Јавниот обвинител на Русија реагираше брзо и на 21 октомври испратил барање за екстрадиција до властите на Латвија. Властите, посебно Јавниот обвинител на Латвија ја дозволил екстрадицијата, која не можела да се спроведе поради поднесена жалба на одлуката од страна на обвинетиот. Тој аргументираше дека договорот склучен меѓу Естонија, Латвија и Литванија за правосудна помош и правосудни односи му дозволувал исти права во Латвија како и на домашните државјанин. Дополнително, одлуката за екстрадиција од канцеларијата на Јавниот обвинител на Латвија според него била неправедна и директно дискриминирачка на основ на националност спротивно на Правото на ЕУ, откако Латвија не би екстрадирала свој државјанин, според внатрешното право.

Врховниот суд на Латвија ги одби аргументите на Петрухин со образложение дека заштитата против екстрадицијата се примењува само на Латвиските државјани и дека ниту латвиското законодавство, ниту било која друга меѓународна спогодба со Русија или Естонија не дозволува таква заштита на Естонски државјанин. Како и да е, домашниот суд почувствувал дека според Правото на ЕУ, може на Петрухин да му се додели право да биде

¹⁸⁷ Court of Justice, Judgment of the Court, Case C-182/15 *Aleksei Petruhin v Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra*, 6 September 2016.

третиран како државјанин на Латвија. Исто така, домашниот суд го сметал недостатокот од заштита за државјанин од друга држава-членка на ЕУ против екстрадиција во трета држава како спротивно на суштината на граѓанството во Уинјата. Под овие околности, Врховниот суд на Латвија во март 2015 година ја укинал одлуката со која е одреден притвор за Петрухин, кој во меѓувреме ја напушта Латвија, а надлежниот домашен суд ја прекинал постапката и се обратил до СПЕУ во постапка за претходно одлучување да појасни дали ДФЕУ е во спротивност со екстрадицијата во ситуации како во случајот Петрухин и притоа постави три прашања кои може да се резимираат на следниов начин:

- Кога држава која не е членка на ЕУ бара екстрадиција од држава-членка на ЕУ на државјанин на друга држава-членка на ЕУ, дали членовите 18 и 21 од ДФЕУ може да се интерпретираат во смисла дека државата-членка ќе ги третира граѓаните на друга држава-членка како да се нејзини државјани?

- Дали државјаните на друга држава-членка на ЕУ може да имаат корист од правилото кое забранува екстрадиција од држава-членка за сметка на своите државјани?

- Последно, Судот е запрашан да објасни дали државата-членка, од која е побарано да екстрадира државјанин на друга држава-членка во трета држава, мора да потврди дека екстрадицијата нема да ги загрози правата на обвинетиот според членот 19 од Повелбата за фундаменталните права. Во случај на потврден одговор, Судот треба да специфицира кои критериуми мора да бидат земени во предвид со цел да потврди дека членот 19 нема да биде повреден во случај на екстрадиција.

Во своето мислење, Генералниот адвокат (ГА) Бот потврди дека Договорот не упатува на нешто слично.¹⁸⁸ Тој прифати дека државјанин на ЕУ како Петрухин кој бил пренесен во друга држава-членка треба да се третира на исто ниво како државјаните на домашната држава-членка, дури и во однос на екстрадиција во трети држави. Како и да е, во ставот на ГА, Петрухин не би бил дискриминиран бидејќи тој не би се нашол себеси во слична ситуација како Латвијските државјани. Во поглед на последново, се применува принципот *aut dedere aut iudicares*, кој значи борба против неказниост кога обвинетиот се наоѓа во странство: надлежните органи на Латвија мора да ги екстрадираат или да ги гонат Латвијските државјани. Како и да е, овој принцип не може да се прошири и применува на некој како Петрухин бидејќи според внатрешното законодавство на Латвија, само Латвијските државјани и резиденти може да бидат гонети во Латвија за кривични дела евентуално сторени во Русија. Поради тоа, со цел да се избегне неказниост, според ГА Латвија имала само една опција, а тоа е да го екстрадира Петрухин во Русија.

¹⁸⁸ Court of Justice, Opinion of Advocate General Bot in Case C-182/15, *Aleksei Petruhin v Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra*, 10 May 2016.

Судот започна со оценка на допуштеноста на поднесените прашања. Ова било потребно, откако Петрухин ја напушти Латвија по одлуката на домашниот суд за укинување на мерката притвор, а со тоа и прашањето околу тоа дали поднесените прашања се без интерес за да се реши спорот во главната постапка. Судот започна повикувајќи се на својата пракса, според која „Судот може да одбие да одлучува за барањето за претходно одлучување упатено од националниот суд само ако е очигледно дека барањето за толкување на правото на унијата нема никаква врска со фактичката состојба или предметот на спорот во главната постапка, ако е прашањето хипотетично или ако Судот не располага со потребните факти и правни елементи за да може да се даде корисен одговор на упатените прашања“.189

Во случајот, откако Петрухин ја напушта Латвија, екстрадицијата – без разлика како ќе одговори Судот на упатеното прашање – е тешка за спроведување, откако е уште потешко дека обвинетиот би се вратил во Латвија. Како и да е, Судот потенцира дека случајот пред Врховниот суд на Латвија и натаму е нерешен и откако јавниот обвинител на Латвија ја нема повлечено својата одлука со која дозволува екстрадиција на Петрухин, туку само ја запира постапката, Врховниот суд ќе треба да одлучува за законитоста на екстрадицијата. Поради, тоа упатените прашања се релевантни и со тоа допустливи.

Судот потоа преоѓа кон испитување на упатените прашања, адресирајќи ги првото и второто прашање заедно. Започнува со признанието дека според мнозинството држави-членки кои ги имаат поднесено своите согледувања до Судот, правилата за екстрадиција потпаѓаат исклучиво во надлежност на државите-членки, откако не постои меѓународна спогодба меѓу ЕУ и Русија како трета засегната држава.190 Како и да е, Судот потсетува на воспоставената судска пракса дека „во ситуации опфатени со правото на ЕУ, националните правила за кои станува збор мора да имаат должно внимание кон последново“, повикувајќи се на пресудата во случајот Ротман.191

Во оваа насока Судот не го следел мислењето на АГ. Судот потенцира дека со преселбата во Латвија, засегнатото лице, како државјанин на Естонија, направило корист од неговото право слободно да се движи во рамки на ЕУ, така што неговата ситуација потпаѓа во рамки на опсегот на примена на Договорите, а со тоа и под принципот на не-дискриминација на основ на националност. Молчејќи по прашањето во слични ситуации, Судот држел дека нееднаквиот третман на државјани на Латвија и државјани на други држави-членки во поглед на екстрадицијата во трети држави доведува

189 Court of Justice, Judgment of the Court, Case C-182/15 Aleksei Petruhhin, paragraphs 18-24.

190 Ibid., paragraph 26.

191 Ibid., paragraph 27. Court of Justice, Judgment of the Court, Case C-135/08, Janko Rottman v Freistaat Bayern, 2 March 2010.

до ограничување на слободата на движење во рамки на ЕУ.¹⁹² Поради тоа, членовите 18 и 21 од ДФЕУ тука се применливи.

Судот потенцирал дека националните правила за екстрадиција даваат значење на разликата во третманот *vis-à-vis* државјаните и европските граѓани од друга држава-членка. Всушност, на државјаните од друга држава-членка, како Петрухин, не им е доделена иста заштита против екстрадицијата како на државјаните на државата-членка, во случајот Латвија. Јасно е дека овие правила може да влијаат на слободата на државјаните на друга држава-членка да се движат низ ЕУ. Оваа разлика во третманот дава значење на членот 18 и правото на не-дискриминација како и на членот 21 во поглед на рестрикциите на слободата на движење.¹⁹³

Ова претставува прва значајна разлика во мислењето на ГА кој не идентификувал дискриминација, а со тоа и повреда на членот 21 од ДФЕУ. Со други зборови, додека Судот брзо го потврди постоењето на дискриминација и потоа ја испита можноста од оправданост, ГА застана еден чекор порано и го оспори постоењето на дискриминација. Според неговото размислувања, латвијските и не-латвијски државјани не се во споредливи ситуации, поради фактот дека Латвија може да ги гони своите државјани за криминали направени надвор, но не може да го прави тоа за странските државјани. Оваа разлика е заснована на објективните размислувања независно од државјанството на засегнатите лица и е пропорционално на целта кон која легитимно се тежнее, која во овој случај е неказнивост на криминалци.

Судот потоа ја испитува оправданоста наметната од неколку држави-членки, како тоа дека „мерките предвидени за екстрадиција усвоени во рамки на меѓународната кривична соработка, во согласност со спогодба за екстрадиција, со цел избегнување на опасноста од неказнување“.¹⁹⁴ Судот признава, како што тоа го направи и ГА, дека целта од превенција на ризикот од неказнивост за лица кои извршиле кривично дело е навистина легитимна цел на правото на ЕУ.¹⁹⁵ Како и да е, веднаш потенцира дека „мерките кои ги ограничуваат фундаменталните права, како оние предвидени во членот 21 од ДФЕУ, може да се оправдаат со објективни причини само ако се неопходни за заштита на интересите кои тие се наменети да ги обезбедат и само доколку тие цели не може да се постигнат со помалку рестриktivни мерки“.¹⁹⁶ Ова е прецизно во контекст на анализата на постоење на помалку рестриktivни мерки – анализа која не ја направи ГА – дека Судот значително се разликува од мислењето на ГА.

192 Ibid., paragraphs 30-31.

193 Ibid., paragraph 33.

194 Ibid., paragraph 35.

195 Ibid., paragraph 37.

196 Ibid., paragraph 38.

Судот, исто така, потенцира дека таквата рестрикција може да биде оправдана само доколку е заснована на објективни размислувања и пропорционално на легитимната цел на националните одредби и за целите за спречување на ризикот од неказниност кои екстрадицијата треба да ги постигне. Во овој случај, иако целта на која се залага засега државата за спречување на ризикот од неказнување на државјани на други држави-членки кои сториле кривично дело во трети држави мора да се смета за легитимна цел во Правото на ЕУ, Судот смета дека е неопходно да утврди дали постоела алтернативна мерка помалку штетна за остварувањето на правата што се доделени со членот 21 од ДФЕУ кои би биле еднакво ефективни за остварување на целта.¹⁹⁷

Судот смета дека неодложната екстрадиција не е помалку рестриktivна мерка. Осврнувајќи се, меѓу другото, на искрена соработка и системот на ЕНА, Судот држел дека во отсуство на правилата на ЕУ за екстрадиција меѓу државите-членки и трети држави, потребно е да се применат сите механизми за соработка и заемна помош што се предвидени во областа на кривичното право според Правото на ЕУ. Особено, мора да се даде приоритет на размената на информации со државата-членка на засегаганото лице. Според тоа, кога држава-членка во која граѓанин на Унијата, државјанин на друга држава-членка, се преселил и добива барање за екстрадиција од трета држава со која првата држава-членка има склучено договор за екстрадиција, мора да ја информира државата-членка на која засегаганото лице е државјанин и доколку тоа го бара државата-членка, да и го предаде лицето, во согласност со одредбите на РОЕНА, под услов таа држава-членка да има надлежност, согласно своето внатрешно право, да го гони лицето за кривични дела сторени надвор од домашната територија.¹⁹⁸

Со други зборови, државите-членки се обврзани прво да ја информираат домашната држава-членка на обвинетиот државјанин на ЕУ и да дадат можност за негово гонење таму. Само во оние случаи во кои државата-членка одбива или не е во состојба да ги гони своите државјани за кривичните дела сторени надвор, може да се спроведе екстрадиција во трета држава. Оваа процедура е основната разлика споредено со мислењето на ГА, кое не наметнува било каква соработка меѓу државите-членки.

Суштински, СПЕУ и нареди на Латвија да даде можност Естонија да започне кривична постапка. Доколку тоа не го направи Естонија, тогаш Латвија може да продолжи со екстрадицијата во трета држава, во овој случај Русија. Понатаму, кога држава-членка добива од трета држава барање за екстрадиција на државјанин на друга држава-членка, првата држава-членка е должна да провери дали екстрадицијата нема да ги загрози правата предвидени во членот 19 од Повелбата за фундаменталните права на ЕУ,

197 Ibid., paragraph 41.

198 Ibid., paragraph 50.

според кои никој не може да биде оддалечен, протеран или екстрадиран во држава во која постои сериозна опасност да биде подложен на смртна казна, тортура или друг нехуман или понижувачки третман или казнување. Таквата верификација бара повеќе од само утврдување дали третата држава е потписничка на ЕКЧП или има пристапено кон други договори за човекови права. Судот логично ја отвори својата анализа со набљудување дека, во принцип, постоењето на декларации и пристапувањето кон меѓународните договори кои гарантираат почитување на човековите права не е доволен елемент за да обезбеди адекватна заштита против ризикот од лошо постапување на својата територија каде веродостојни извори известуваат за практики применети или толерирани од властите, кои се манифестирани спротивно на принципите на ЕКЧП. Во поддршка на ова размислување, СПЕУ се повикува и на судската пракса на ЕСЧП. Државата-членка мора да процени дали постои ризик од нехуман или понижувачки третман во државата барател на екстрадицијата. Судот, повикувајќи се насвојата пракса, држи дека таквата процена мора да се заснова на информации кои се објективни, веродостојни, специфични и правилно преработени.¹⁹⁹ Ваквиот вид на информации може да се обезбеди од пресуди на меѓународните судови, како пресуди на ЕСЧП, како и одлуки, извештаи и други документи создадени од Советот на Европа или под покровителство на ОН.

Оттаму, следејќи го ГА во неговите заклучоци, Судот одлучи дека држава-членка која добила барање за екстрадиција од трета држава на државјанин на друга држава-членка, мора да потврди дека екстрадицијата нема да ги загрози правата наведени во член 19 од Повелбата.

Влијание

Случајот Петрухин упатува на тоа како Правото на ЕУ им наметнува на државите-членки две должности пред да екстрадираат државјанин на друга држава-членка во трета држава. Прво, тие мора да пристапат и да ја повикаат државата-членка на зесегнатото лице да покрене кривична постапка. Ова е важно бидејќи може да имплицира дека државјанин на Унијата ќе биде процесуиран во сопствената држава-членка, да се брани на мајчин јазик и да биде задржан на место кое е поблиску до семејството и пријателите.²⁰⁰ Генерално, приоритетот даден на ЕНА за сметка на барањата за екстрадиција од трети држави го зајакнува значењето на Областа на слобода, безбедност и правда како заедничка област во која обвинетите или осудени лица се заштитени според фундаменталните права на ЕУ, наместо заштитата да биде понудена од заегнатата трета држава. Второ, ако другата држава-членка

¹⁹⁹ Court of Justice, Judgment of the Court, Joined Cases C-404/15 and C-659/15, Pál Aranyosi and Robert Căldăraru v Generalstaatsanwaltschaft Bremen, 5 April 2016

²⁰⁰ S. Peers, "Extradition to Non-EU Countries: the Limits Imposed by EU Citizenship", EU Law Analysis, 7 September 2016.

одлучи да не го гони засегнатото лице, државата-членка мора проактивно да потврди дали екстрадицијата може да води кон нехуман или понижувачки третман во третата засегната држава. Понатаму, СПЕУ не бара од државата-членка да и пристапи кон третата држава и да ја праша за сите потребни информации за одредување на импликациите за предавање на засегнатото лице.

Случајот Петрухин покренува многу прашања, 201 некои од нив упатени до СПЕУ. На пример, дали обврската прво да се проценат условите со фундаменталните права во трета држава е ограничено само на ризикот дека бараното лице може да биде предмет на смртна казна, затвор, тортура или било каков нехуман или понижувачки третман или казнување? Или дали извршниот орган испитува дали се почитуваат стандардите за правично судење и, доколку е така, дали тие треба да бидат стандарди на ЕУ или меѓународни стандарди за човекови права? Дали и во колкава мера органот треба да го земе во предвид правилото *ne bis in idem*? Понатаму, до кој степен заклучокот изведен од случајот Петрухин се однесува на трети држави со кои ЕУ има склучено спогодби за екстрадиција?

Одлуката имала доста различно прифаќање. Прилично изненадувачки неколку медиуми ја интерпретираат одлуката како прифаќање на дискриминација на Судот по ова прашање.²⁰² Ова гледиште не е ниту точно ниту разбирливо. Не е дека Судот го негираше постоењето на дискриминација, како што тоа го направи ГА. Напротив, СПЕУ одлучи дека одредбите кои привилегираат домашни државјани всушност се дискриминирачки и може да бидат оправдани само во одредени случаи, под одредени околности.

Прво – иако Судот експлицитно не го нагласува во својата одлука – државите-членки, кои имаат одредби кои дозволуваат кривични постапки против странски државјани за кривични дела сторени надвор, нема да бидат во можност да екстрадираат граѓани на ЕУ од друга држава-членка. Во такви случаи, нема да постои ризик од криминал кој би останал неказнет ниту пак повреда на принципот *aut dedere aut iudicare*. Следствено, оправданост на дискриминација нема да биде возможна.

Второ, домашните држави на обвинетите би имале можност да избегнат екстрадиција во трета држава, откако државата-членка која треба да ја спроведе екстрадицијата ќе треба секогаш да ја контактира домашната држава-членка пред да се екстрадира во трета држава. Најверојатно, мнозинството држави-членки ќе избегнат екстрадиција на своите граѓани;

201 A. Klip, “Europeans First!: Petruhhin, an Unexpected Revolution in EU Extradition Law”, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, Vol. 25, Issue 3, 2017, pp. 195-204.

202 На пример: *Legal Tribune Online*, “Privilege for own citizens lawful” <http://www.lto.de/recht/nachrichten/n/eugh-urteil-c-18215-auslieferung-unionsbuerger-abkommen-diskriminierung>.

доколку одбијат екстрадиција на нивните граѓани кога се уапсени дома, зошто тие треба да се согласат на тоа само поради тоа што обвинетиот бил уапсен во друга држава-членка. Според тоа, кога се земаат во предвид овие две можности, станува јасно дека бројот на екстрадиции на граѓани на ЕУ во трети држави значително ќе се намали. Како и да е, точните претпоставки се уште не се можни, откако Судот не ги разјасни сите постоечки прашања.

Заклучок

Одлуката на СПЕУ е за поздравување. Истата е во корист на државјанството на ЕУ, што е за изненадување, земајќи го во предвид трендот во последниве неколку години. Всушност, Судот одлучи во корист на државјанството колку што можел. Декларирањето на привилегијата на своите државјани како дискримирачки без можност тоа да се оправда, би било неодговорно. Тоа би водело кон случаи во кои потенцијалните криминалци би биле ослободени, без кривични постапки. Ова сценарио не би било во согласност со целта за поефикасна борба против законите и криминалот, кое е едно од приоритетите на ЕУ.

Наместо тоа, домашната држава на обвинетото лице ќе го има последниот збор за екстрадиција на своите државјани со што се потврдува постоењето на концептот на ЕУ државјанство. Понатаму, ќе им овозможи на европските граѓани да бидат осудени и, доколку е тоа случај, затворени во ЕУ, што во повеќето случаи би значело поправични пресуди и подобри затворски услови. Дополнително, дури и ако екстрадицијата во трета држава се спроведе, државите-членки ќе треба да одредат дали правата на обвинетиот според членот 19 од ПФП ќе бидат остварени. Со тоа се зајакнува и потенцира уште еднаш важноста на принципот на не-дискриминација во ЕУ.

Од практична гледна точка, државите-членки ќе треба да го приспособат своето законодавство, или барем да започнат да го интерпретираат во согласност со Правото на ЕУ. Од друга страна, ЕУ нема потреба да интервенира: како што упатува Судот, државите-членки ќе бидат способни да ги користат правилата на ЕНА за меѓусебна соработка и комуникација и да ги спроведат екстрадициите.

Конечно, одговорот на третото прашање му даде на Судот можност да ја повтори уште еднаш важноста на фундаменталните права во ЕУ и улогата на националните судови во нивното спроведување.

Reviewers (Recenzentes):

Prof. Dr. Drita Fazlija Mahmudi

Doc. Dr. Zorica Siljanovska

Користена литература

- Council Framework Decision 2002/584/JHA on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States, OJ L 190/1, 13 June 2002, as amended by Council Framework Decision 2009/299/JHA amending Framework Decisions 2002/584/JHA, 2005/214/JHA, 2006/783/JHA, 2008/909/JHA and 2008/947/ JHA, thereby enhancing the procedural rights of persons and fostering the application of the principle of mutual recognition to decisions rendered in the absence of the person concerned at the trial, OJ L 81/24, 26 February 2009;
- Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union OJ C 326/13, 26 October 2012;
- Court of Justice, Judgment of the Court, Case C- 391/97, Frans Gschwind v Finanzamt Aachen-Außenstadt, 14 September 1999;
- Barnard C., “The Substantive Law of the EU, The Four Freedoms”, Oxford, 2010;
- Court of Justice, Judgment of the Court, Case C- 544/07, Uwe Rüffler v Dyrektor Izby Skarbowej we Wrocławiu Ośrodek Zamiejscowy w Wałbrzychu, 23 April 2009;
- Court of Justice, Judgment of the Court, Case C-148/02, Carlos Garcia Avello v Belgian State, 2 October 2003;
- Court of Justice, Judgment of the Court, Case C-323/95, David Charles Hayes and Jeannette Karen Hayes v Kronenberger GmbH, 20 March 1997;
- Court of Justice, Judgment of the Court, Case C-182/15 Aleksei Petruhhin v Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra, 6 September 2016;
- Court of Justice, Opinion of Advocate General Bot in Case C-182/15, Aleksei Petruhhin v Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra, 10 May 2016;
- Court of Justice, Judgment of the Court, Case C-135/08, Janko Rottman v Freistaat Bayern, 2 March 2010;
- Court of Justice, Judgment of the Court, Joined Cases C-404/15 and C-659/15, Pál Aranyosi and Robert Căldăraru v Generalstaatsanwaltschaft Bremen, 5 April 2016;
- S. Peers, “Extradition to Non-EU Countries: the Limits Imposed by EU Citizenship”, EU Law Analysis, 7 September 2016;
- Klip, “Europeans First!: Petruhhin, an Unexpected Revolution in EU Extradition Law”, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Vol. 25, Issue 3, 2017, pp. 195-204;
- Legal Tribune Online, “Privilege for own citizens lawful” <http://www.lto.de>.